

LEDUNGEN

Kultur och miljö i Stockholms län

Nr 1-2 2023 40kr

Sommarkalendarium

I detta nummer ...

... säger vi tack och farväl till Ledungens läsare. Detta blir sista numret, eftersom styrelsen för Stockholms läns hembygdsförbund har beslutat att tidningen ska läggas ner. Skenande priser på papper, tryck och porto kombinerat med minskande antal prenumeranter gör att beslutet var tråkigt, men oundvikligt. Vi i redaktionen har ändå gjort vårt bästa för att detta sista nummer ska innehålla intressant läsning! Vi har bland annat ett innehållsrikt sommarkalendarium som visar hur aktiv hembygdsvårslsen i länet är.

Ledungen har en lång historia, och på sid 3-6 sammanfattar Lennart Rosander utvecklingen under nästan 50 år. Från ett enkelt blad med svartvitt tryck till dagens professionella fyrfärgsutgåva. Tidningens start sammanfaller med länsförbundet, båda blev till 1975. Ledungen har varit en viktig kanal för att förmedla utvecklingen inom hembygdsvårslsen i länet. Men i takt med internets genomslag har alltmer information kommit i det månatliga nyhetsbrevet från förbundets konsulent Ann Pettersson. Vi hoppas nu att detta ska bli en än viktigare informationskälla för föreningarna i länet.

En fråga som rör upp känslorna är placering av solcellsparker. Planerna på en sådan i Rånäs i Norrtälje kommun har orsakat protester, bland annat från Fasterna hembygdsförening. Föreningen är inte emot solcellsparker i sig, förnybar energi behövs, men placeringen i ett område med en kulturmiljö klassad som riksintresse upprör medlemmarna. Placering av både sol- och vindkraftsanläggningar kan bli aktuella för många hembygdsföreningar. Läs vad föreningen och länsstyrelsen säger på sid 7-10.

Tänk om gamla föremål kunde tala! Det är verkligen något man önskar sig av verktygen som Högalids hembygdsförening hittade på vinden i Ekermanska malmgården, som föreningen disponerar som hembygdsgård. Verktygen har troligen tillverkats av interner på Långholmens fängelse. Fångarna skulle ju arbeta, men köpa verktyg hade man inte råd med. Alltså fick de tillverka dem själva. Högalids hembygdsförening är nu i färd med att fotografera och dokumentera verktygen. Se sid 18-19.

Så slutar vi med att säga adjö från redaktionen! Det har varit väldigt roligt att arbeta med Ledungen och i ord och bild skildra livet i olika hembygdsföreningar, utvecklingen inom Länsförbundet, projekt, böcker, midsommarfirande, julmarknader ... Detta ska nu rapporteras i nyhetsbrevet, och vi hoppas att du anmäler dig som prenumerant om du inte redan är det. Skicka din e-postadress till info@stockholmshembygd.se redan i dag.

Tack för oss!

Ann Pettersson, Ingrid Jacobsson, Brittmarie Urve, Lennart Rosander och Marcus Lundblad-Joons

Innehåll

3 En trotjänare tackar för sig

7 Solcellspark upprör hembygdsförening

11 Sommarkalendarium

18 Långholmens fängelseverktyg får liv

20 Vattenkvarnen vid Åkeshovs slott

22 Notiser

26 Bokrecensioner

Omslagsbild: Matilda och Amanda under midsommarvid Norra Järva hembygdsförening Foto: Alexandra Berg

Ledungen har förändrats från ett svartvitt blad till dagens fyrfärgstryck.

En trotjänare tackar för sig

Detta nummer av Ledungen blir det sista efter en utgivningstid på nästan ett halvt sekel. Fyra tidningar per år har varit det vanliga under åren mellan 1975 och 2023 vilket innebär att sammanlagt 192 nummer nått hembygdsrörelsen i Stockholms län. En imponerande bedrift av förbundets kansli och alla som genom åren bidragit till och medverkat i tidningen.

TEXT: LENNART ROSANDER FOTO: INGRID JACOBSSON

”De första numren av tidningen är mycket tidstypiska för en organisation med begränsade ekonomiska resurser vid mitten av 1970-talet; enkel formgivning, streckteckningar och lösa A4-sidor som fästes ihop i vänsterkant med häftapparat. Svart-vita fotografier skulle dröja till slutet av årtiondet och färgbilder ännu längre.”

LENNART ROSANDER

Det finns nu all anledning att blicka tillbaka och följa Ledungen genom dessa år. Mina källor har naturligtvis varit ett stort antal nummer av tidningen men också den utmärkta och detaljrika text som förra hembygdskonsulenten Kjell Nilsson skrivit om sina år som förbundets tjänsteman mellan 1977 och 2008.

Stockholms läns hembygdsförbund som organisation och tidningen, som i början av 1980-talet fick namnet Ledungen, föddes samma år, 1975. Förbundet i mars och tidningen med sitt första nummer i november under namnet Aktuell från Hembygdsförbundet.

I mitten av 1970-talet bestämde sig Stockholms läns landsting (nuvarande Region Stockholm) för att ta ett permanent ekonomiskt ansvar för hembygdsrörelsen i länet i form av ett årligt anslag till ett länsförbund. Därmed var grunden lagd och efter ett konstituerande möte på Ulvsunda slott i mars 1975 hade huvudstadslänet nu ett hembygdsförbund som från starten samlade 31 hembygdsföreningar. Verksamheten kom snabbt i gång. En hembygdskonsulent anställdes, till att börja med på halvtid, programverksamhet statades och beslut om en medlemstidning fattades.

De första numren av tidningen är mycket tidstypiska för en organisation med begränsade ekonomiska resurser vid mitten av 1970-talet; enkel formgivning, streckteckningar och lösa A4-sidor som fästes ihop i vänsterkant med häftapparat. Svart-vita fotografier skulle dröja till slutet av årtiondet och färgbilder ännu längre. Texterna skrevs ut på maskin och den speciella script-stilen som dominerade under de första åren avslöjar att detta gjordes på en IBM-maskin med utbytbar kula. Script-stilen, som är en blandning av kursiv och skrivstil, uppskattades inte av läsarna men omhulldes av dåvarande ordförande, har Kjell Nilsson berättat. Stegvis fram till 1982 fasades script-stilen ut och ersattes av Times Roman.

Redan i det första numret fanns några avsnitt som skulle bli fasta inslag under många år. Först möttes läsaren av förbundets ordförande under rubriken ”Ordf. har Ordet”. En spalt som skulle leva kvar långt in på 2000-talet men

senare med förkortningen utskriven. Presentationen av en hembygdsförening dök upp redan i första numret, ett inslag som kom att finnas med under många år. Pågående aktiviteter där förbundet presenterade vad som var på gång när det gällde kurser, utflykter med mera har också varit stående inslag men under lite olika rubriker genom åren. Ytterligare ett inslag som förekom i de tidiga numren och funnits med genom åren är när en förening berättar om någon särskild aktivitet. Redan i det första numret fanns under rubriken ”Så här gjorde vi...” en presentation av Össeby hembygdsförenings arbete med att skapa en bygdedräkt.

Ett viktigt steg i tidningens utveckling togs 1982 i och med namnbytet till Ledungen, vilket var det vinnande förslaget i den tävling som anordnades. Dock levde det gamla namnet kvar, om än i en lite annan formulering, i den förklarande undertiteln: ”Aktuellt från Stockholms läns hembygdsförbund”. Nu sattes tidningen på tryckeriet där hembygdskonsulenten gjorde layouten och monterade text och bild. Ett arbete som vanligtvis tog två till tre dagar per nummer. Svart-vita fotografier blev allt vanligare och typsnitt på rubriker och brödtext mer lättlästa. Trots det är Kjell Nilsson självkritisk när han skriver om tidningens utseende under 1980-talet. ”Det fanns alltid mycket material som skulle få plats men förbundet har alltid haft dålig ekonomi så det gällde att få in så mycket som möjligt på så få sidor som möjligt. Följden blev för liten stil, som måste ökas på med åren.”

Innehållet i tidningen under 1980-talet är varierat och följer de huvudlinjer som fanns redan i de första numren. Ledungen speglade i stor utsträckning verksamheten inom hembygdsförbundet och de olika medlemsföreningarna. Redan under dessa år tog arkeologin stor plats i tidningen med rapporter från utgrävningar och samarbeten mellan hembygdsrörelsen och professionella arkeologer. Ett annat återkommande ämne var arbetet med föreningarnas torpinventeringar såväl av befintliga torp som lämningar, liksom historiska redogörelser för torpens framväxt under de senaste århundradena. Större evenemang inom hembygdsområdet i landet togs också upp med Hembygdens år 1984 som det tydligaste exemplet. Ibland bränner det till i

debattartiklar, som när den offentliga kulturminnesvården kritiserades för bristande kontakter med allmänheten och hembygdsrörelsen under rubriken "Antikvarier: lämna ämbetsrummen och kom ut till oss" En annan het fråga under slutet av 1980-talet var de många nya golfbanor som planerades och byggdes under denna tid. Ett påtagligt hot mot kulturlandskapet enligt såväl kulturmiljövården som hembygdsrörelsen. "Aktuell litteratur" är också en stående rubrik. Här var variationen ganska stor när nyutkomna böcker presenterades. Från någon enstaka rad med titel och utgivare till längre artiklar som sammanfattar innehållet.

Från 1987 fick konsumenten äntligen avlastning i arbetet med tidningen när Tord Tordmar, med förflutet i reklambranschen och ledamot av förbundsstyrelsen, under 15 år bistod i layoutarbetet. Resultatet syns i en konsekventare redigering med fler och större bilder men fortfarande är det ofta för mycket text på sidorna. År 1990 ändrades undertiteln till "Tidskrift för kultur och miljö i Stockholms län" som 2014 kortades ner till "Kultur och miljö i Stockholms län".

Stora delar av förbundets verksamhet under det sista årtiondet av 1900-talet påverkades av det stundande millennieskiftet. Flera större projekt sjösattes såväl på riksnivå som inom Stockholms län. Till detta kom att Stockholm utsetts till kulturhuvudstad 1998. För Stockholms läns hembygdsförbunds del skulle det nya årtusendet dessutom inledas med att hembygdsrörelsens riksstämma hölls i Stockholm i början av juni år 2000. Sammantaget ett händelserikt årtionde som tydligt präglade innehållet i Ledungen.

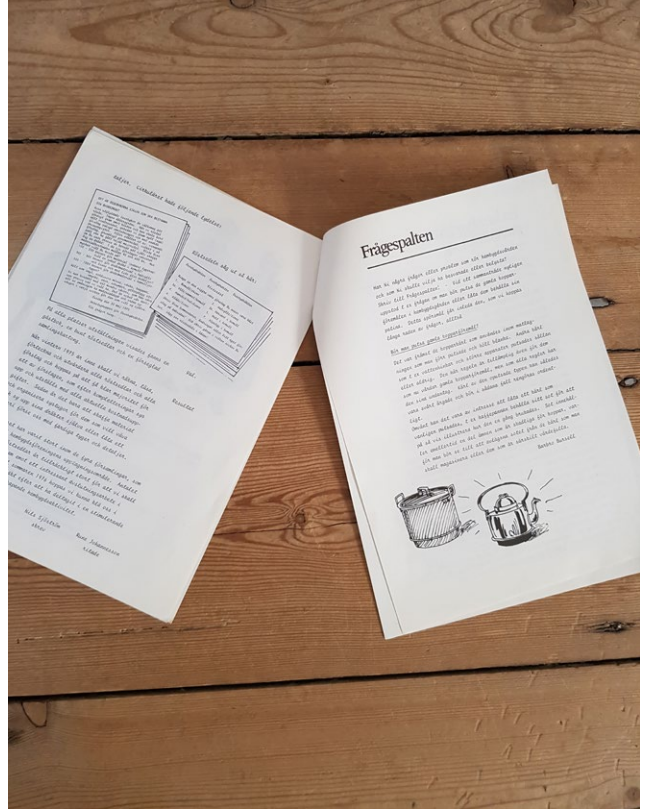
Åren kring millennieskiftet skedde också förändringar i produktionen av Ledungen. Efter många års arbete med tidningen var det dags för Tord Tordmar att ersättas av Sture Wärlinder, som suttit i förbundsstyrelsen och varit aktiv på ett flertal områden i hembygdsrörelsen. Kjell Nilsson har beskrivit hur tidningen 2002 tog ett viktigt steg när layoutprogrammet PageMaker och bildbehandlingsprogrammet Photoshop började användas eftersom Sture behärskade dessa. Nu började man att använda färgbilder i hela tidningen vilket var den stora positiva förändringen under 2000-talets första årtionde år. De positiva reaktionerna lät inte vänta på sig och resulterade i en mer än fördubblad upplaga. De allt fler och större färgbilderna tillsammans med ett stort textmaterial, på ett begränsat antal sidor, tvingade dock fram en ännu tätare layout än tidigare. Sidorna ger ett mycket kompakt intryck när man bläddrar i dessa årgångar av Ledungen och man hade önskat en hårdhäntare redaktör som kortat texterna.

Under 2008 lämnade Sture Wärlinder arbetet med tidningen samtidigt som Kjell Nilsson gick i pension. Kjell hade nu lärt sig programmen och kunde, sedan Ann Petersson tillträtt som ny hembygdskonsulent, ensam göra tidningen under en övergångsperiod på två år.

År 2010 inleddes ett samarbete mellan hembygdsförbundet och Stockholms läns museum och Ledungen blev nu en gemensam tidskrift för båda dessa organisationer. Under rubriken "Ledungen i ny kostym" slog dåvarande ordföranden i förbundet och länsmuseumschefen fast att den nya

Alla Ledungennummer finns arkiverade hos länsförbundet. Här är nummer 1 från 1975.

Till och med en frågespalt har funnits i Ledungen.

”De sista tio åren har Ledungen stegvis utvecklats till en publikation som på ett mer lättillgängligt sätt berättar om hembygdsrörelsen och kulturhistorien i vid mening.”

LENNART ROSANDER

Ledungen var ett naturligt steg i ett allt närmare samarbete. Men ambitionen med den nya tidskriften var också att nå läsare utanför hembygdsrörelsen vilket bland annat skulle ske genom ett varierat innehåll där museiverksamheten i hela länet speglades. Tydligaste förändringen redan i det första numret var dock att Ledungen ännu en gång fick ny layout och en redaktionsgrupp som bestod av personer från både hembygdsförbundet och länsmuseum. För den nya grafiska formen svarade länsmuseum. Resultatet blev en luftigare layout som dock inledningsvis inte föll i god jord utan resulterade i en hel del kritik. Ett problem var konsekvensen i layouten då personerna på länsmuseum som svarade för formgivningen byttes ut vid flera tillfällen. Trots dessa problem framhöll Kjell Nilsson att Ledungen nu fick en mer ”modern och professionell” formgivning. Kjell fortsatte som redaktör fram till 2012 och ersattes då av Ann Pettersson.

Under åren som gemensam tidskrift för förbundet och länsmuseum märks ett större antal artiklar om museets verksamhet, inte minst presenterades olika pågående projekt vid museet. Ambitionen att skildra museiverksamheten i hela regionen gjorde också avtryck i innehållet. Rapporteringen från hembygdsrörelsens verksamhet på samtliga tre nivåer nationellt, regionalt och lokalt fortsatte dock att utgöra Ledungens ryggrad.

Trots de stolta deklarationerna om de nära banden mellan länsmuseum och hembygdsrörelsen i det första numret av ”Nya Ledungen” 2010 blev samarbetet en kort parentes. Redan i slutet av 2013 fattade länsmuseum beslutet att avbryta det. Orsaken påstods vara att museet skulle satsa på

att utveckla användningen av ”digitala och sociala medier” samt att man nu såg sin webbplats som ett alternativ till tidningen.

De sista tio åren har Ledungen stegvis utvecklats till en publikation som på ett mer lättillgängligt sätt berättar om hembygdsrörelsen och kulturhistorien i vid mening. Denna utveckling har bland annat möjliggjorts genom att hembygdskonsulenten, som formellt är tidskriftens redaktör, de senaste åren fått välbehövlig avlastning genom en vikarierande redaktör. Läsbarheten har genom detta påtagligt förbättrats dels genom att textredigeringen prioriterat klarhet framför mångordighet dels genom en alltmer tilltalande layout.

Till sist några ord om namnet Ledungen. Att tidskriften under alla år haft en förklarande undertitel belyser problemet att namnet knappast ger någon vägledning om dess innehåll eller inriktning. Ledungens ursprungliga betydelse är dessutom okänd för många. Redaktionen har därför med jämna mellanrum känt behov av att i tidningen kortfattat förklara att namnet avser den krigsorganisation till sjöss som fanns i Norden, åtminstone sedan tidig medeltid. Vid dessa tillfällen har också frågan om namnbyte varit upp till diskussion. Redan 1997 ställdes frågan om det var dags att byta namn på tidningen och läsarna uppmanades att lämna synpunkter och komma med namnförslag. Men det skall mycket till att ändra ett inarbetat namn även om dess ursprung är höljt i dunkel. Därför har Ledungen överlevt alla namndiskussioner ända fram till detta, det sista numret. ♦

Granby hembygdsgård i Rånäs ligger vackert, med fin utsikt över åkrar och ängar.

Solcellspark upprör hembygdsförening

Att vi behöver mer förnybar energi är en majoritet överens om.

Solcellsparken är ett snabbt sätt att få ett tillskott av energi.

Men de tar plats – och var ska de anläggas?

Inte på skyddsvärd mark, anser Fasterna hembygdsförening.

TEXT INGRID JACOBSSON FOTO PETRA KALLSJÖ PULLAR

I Rånäs i Norrtälje kommun har företaget Helios Nordic Energy AB planer på en solcellspark på 40 hektar nära Skedvikens gamla bybebyggelse och Rånäs bruk. Båda områdena är klassade som skyddsvärda kulturmiljöer av Riksantikvarieämbetet.

Marken för solcellsparken ska arrenderas på 35–0 år av en lantbrukare, därefter anses anläggningen vara uttjänad, och ska monteras ner.

Eftersom solcellsmoduler inte betecknas som en fast byggnad, utan en tillfällig installation, behövs inget bygglov. Bygglov behövs bara för transformatorstationen som hör till anläggningen. Men de företag som vill uppföra en solcellspark ska göra en så kallad anmälan för samråd till respektive länsstyrelse. Länsstyrelsen ska sedan kontrollera om solcellsparken uppfyller kraven i 12 kap 6§ miljöbalken – den lag som reglerar alla

verksamheter som påverkar miljön. I miljöbalkens inledning, 1 kap 1§, anges att: Miljöbalken skall tillämpas så att

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,
2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,
3. den biologiska mångfalden bevaras.

Denna åker mitt emot hembygdsgården kommer att täckas med solcellspaneler stående på stativ. Detta skämmer kulturmiljön, anser hembygdsföreningen och de kringboende.

Där pekar man alltså både på natur- och kulturmiljöer. Men när det gäller solcellsparken i Fasterna skrev Länsstyrelsen Stockholm i sitt yttrande i juli 2022 att man "från allmän naturvårdssynpunkt" inte har något emot solcellsparken. På Ledungens fråga om vilken hänsyn man tagit till kulturmiljön svarar Sara Sundin, chef på Enheten för natur- och viltärenden, i ett mejl: "I det aktuella ärendet har Länsstyrelsen inte haft något att

invända mot den bedömning som anmälaren Helios Nordic Energy AB har gjort. Företaget redovisade sin bedömning i anmälan att solcellsanläggningen inte skulle innebära någon påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljön i området."

Helios Nordic Energy AB har låtit konsultföretaget Arkeologocentrum AB göra en kulturmiljöanalys av området för den tänkta solcellsparken. Ingen från Arkeologocentrum har be-

sökt platsen, utan man har utgått från en "genomgång av vanliga antikvariska källmaterial", som det står i rapporten. Detta har bland annat bestått av ett stort antal kartor och olika skrifter.

Arkeologocentrum menade att solparken skulle uppta en diminutiv andel av ytan (1,6 %) av området som var klassat som riksintresse. Denna del har sedan utgått ur ansökan om parkytan. Vidare skriver arkeologocentrum att: "Solparken är inte ett permanent tillskott i riksintresseområdet, utan söks för en begränsad tid. På flertalet kärnvärden inom riksintresseområdet sker ingen påverkan alls. Marken kan efter tillståndstiden återställas till nuvarande tillstånd, utan att förorsaka någon irreversibel skada på riksintresseområdet."

Länsstyrelsen har alltså gått på företagets uppgifter. Men det accepteras inte av folket i bygden, utan har föranlett kringboende samt Fasterna hembygdsförening att överklaga länsstyrelsens yttrande. Överklagandena ligger nu hos Mark- och miljödomstolen, som väntas fatta beslut senare i sommar.

– Den här solcellsparken skulle hamna i princip mitt emot vår hembygdsgård Granby, säger Rolf Embro, ordförande i Fasterna hembygdsförening. Den ligger i ett område mellan tre äldre byar och nära Rånäs bruk. Både byarna och odlingslandskapet däromkring (Skedviken) samt bruket är alltså klassade som riksintressen för kulturmiljövård.

– Vi i föreningen är inte emot solcellsparker, men vi är emot att man inte tar hänsyn till kulturmiljön. Det finns många andra marker i kommunen där man kunde sätta upp solcellsanläggningar. Vi skulle önska att Norrtälje kommun hade en strategi för de här frågorna, men det saknas.

Och trots att beslut inte är fattat i Mark- och miljödomstolen har Norrtälje kommun gått vidare med byggloven för transformatorstationer, ställverksbyggnad och parkeringsplatser på det aktuella området. Kringboende har fått yttra sig över bygglovsansökan, ärendet är i skrivande stund inte avgjort.

Rånäs bruk, i nordöstra hörnet av sjön Skedviken, skulle bli granne med

”Jag tycker att det finns ett ”hål i lagen” när man inte behöver bygglov för att uppföra en hel park med solcellspaneler.”

HELENA ROSENBERG, KULTURMILJÖSTRATEG

solcellsparken. I motiveringen till att utse Rånäs som riksintresse skriver Riksantikvarieämbetet bland annat: Vål sammanhållen bruksmiljö vid Rånäsån anlagd 1774, som visar på lokaliseringsfaktorer, bebyggelsemönster, arbetsorganisation och social skiktning inom vallonbruket och dess utveckling från 1700-talet fram till sekelskiftet 1900.

I motiveringen för att klassa Skedviken som riksintresse skriver RAÄ: Slättbygd kring större sjö, där odlings- och bebyggelsestrukturen med byar och sätesgårdar där sockenbildningen kan följas från brons- och järnåldern och fram till det tidiga 1900-talet. Det öppna och vidsträckt odlingslandskapet med hög uppodlingsgrad kring Skedviken, Norrtäljes största slättsjö. Den för slättbygden typiska bebyggelsestrukturen med de reglerade radbyarna Skälby och Granby, ensamgårdarna och de mindre byarna belägna på de svaga höjderna i det öppna odlingslandskapet. De välbevarade bymiljöerna och gårdarna som Ubby, Alby, Mjölsta, Svärlinge, Granby och Råby.

RAÄ betonar också att det finns lämningar från järn- och bronsåldern i området. Inget av detta som pekar på den värdefulla kulturmiljön har alltså länsstyrelsen tagit hänsyn till i sitt yttrande över Helios Nordic Energys ansökan om att få uppföra solcellsparken. Men att länsstyrelserna mest bryr sig om naturmiljön är inte ovanligt. Energimyndigheten har skrivit en checklista till markägare som vill uppföra en solcellsanläggning och som ska anmäla den för samråd enligt miljöbalkens 12 kap 6§. I checklistans fyra första punkter står:

- Har du valt den bästa platsen?
- Hur kommer naturmiljön att påverkas (exempelvis djur och växter)?
- Hur kommer kulturmiljön att påverkas?
- Hur påverkas riksintressen?

Men det är bara tre länsstyrelser; Skåne, Halland och Östergötland, som tagit fram särskilt material för markägare. Alla tre nämner både natur- och kulturmiljövärden som ska granskas, Halland och Östergötland pekar också på att hänsyn ska tas till områden klassade som riksintresse.

Helena Rosenberg, kulturmiljöstrateg på Sveriges Hembygdsförbund, är inte förvånad över att man ofta missar kulturmiljöaspekterna:

– Jag har tidigare arbetat på tre länsstyrelser och på Riksantikvarieämbetet, jag vet att det på vissa håll saknas deltagande av kulturmiljöenheten när ett ärende kommer in till naturvårdsenheten på länsstyrelserna.

Hon har även granskat många av kommunernas planer och där sett en stor saknad av kompetens om kulturmiljön som helhet, det vill säga att kommuner och konsulter endast tar upp arkeologi och fornlämningar men inte talar om bebyggelsehistoria eller kulturlandskapet.

– I fallet med solcellsparken har konsulten också missat dessa aspekter, vilka är högst väsentliga för att kunna läsa det historiska landskapet. Ingrepp i kulturhistoriskt värdefulla miljöer måste göras med varsamhet, menar Helena Rosenberg.

– Jag tycker att det finns ett ”hål i lagen” när man inte behöver bygglov för att uppföra en hel park med solcellspaneler. Det är lika märkligt som att det inte behövs tillstånd för att riva en byggnad utanför detaljplanerat område.

de. I båda fallen kan de sociala värdena minska, där både upplevelsevärden och kulturhistoriska värden ingår.

Cecilia Lindqvist är enhetschef på Länsstyrelsens kulturmiljöenhet och meddelar att hon inte kan yttra sig specifikt om ansökan, men säger att ärendet har diskuterats internt i efterhand.

– Det pågår en snabb utveckling nu av sol- och vindkraftsanläggningar och det är en stor fråga för länsstyrelserna som har ett brett uppdrag att beakta en stor mängd lagstiftningar, inklusive kulturmiljövärden och klimat- och energirelaterade mål. Länsstyrelsen har nu sett över sina rutiner och har gjort justeringar av de interna beredningarna av ärenden gällande solcellparker. Detta i syfte att tydliggöra hur bland annat kulturmiljövärdena ska beaktas i interna beredningar.

– Vi kommer även att föra dialog med andra länsstyrelser i syfte att lyfta fram erfarenheter och följa utvecklingen av solcellsparker och avvägningar mellan klimat, energi och kulturmiljöaspekter.

Helena Rosenberg på Sveriges Hembygdsförbund vill även lyfta kopplingen till förbundets satsning på ”Kulturarvet som besöksmål”:

– Ofta består hembygdsgårdarna av gamla bondgårdar, som vi vill att människor ska besöka i dag. Människor har bott och verkat i de agrara landskapen i hundratals år, och kopplingen mellan byggnaderna och det omgivande landskapet är en berättelse och ett kulturarv vi också måste vårda. Ett sätt att göra det på är Fasternas hembygdsförenings överklagande av solcellsparken intill deras hembygdsgård. ♦

SOMMARKALENDARIUM

Sommaren är hembygdsföreningarnas bästa tid.

Då är gårdarna öppna, dans och lekar kan hållas utomhus, utflykter, vandringar och andra aktiviteter äger rum. Det finns något att göra i länet nästan varje dag.

Boka in ett besök hos en förening i sommar!

2 juni

Upplands Väsby Hembygdsförening.

Teatergruppen Gycklarna spelar Klas Klättermus på Hembygdsgården kl 19. Spelas också 3, 4, 10 och 11 juni kl 12 och 15.

Hembygdsgården ligger på Hagvägen 2/Pukslagargatan i Runby, fem minuters gångväg från stationen. Biljettförsäljning: nortic.se (sök efter Klas Klättermus). Läs mer på hembygd.se/upplands-vasby.

3 juni

Ingarö Hembygdsförening

Växtmarknad kl 11-14 i samarbete med Nacka Värmdö trädgårdssällskap och Pelargonsällskapet.

Plats: Hembygdsgården Pilhamn.

Salems Hembygdsförening

Öppet hus på hembygdsgården Lundby kl 11-15. Parstugan visas. Tipspromenad för barn och vuxna. Enkelt fika finns och gott om sittplatser för med-

havd matsäck. Natursköna omgivning-
ar med närhet till Bornsjön. Lundby
ligger cirka 2 km norr om landsvägen
Salem-Södertälje mot Vällinge. Öppet
hus också 17 juni, 1, 2, 8, 9, 15, 16,
22, 23 och 29 juli samt 5, 12 och 19
augusti.

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

Båtutflykt med m/s Sjöbris. Avresa kl
9 från Tornhuskajen i Gustavsbergs ►

hamn. Kapten Göran P Sjödin guidar. Utflykterna görs i samarbete med Gustavsbergs Vänner. Anmälan sker genom att betala 450 kr till Gustavsbergs vänners plusgiro 40 87 02-9. Frågor om resan och kostnaden ring Mats Björkman tel. 070-245 51 55 eller se www.gustavsbergaren.se. En resa går även 3 september.

4 juni

Ingarö Hembygdsförening

Ingarö museum har öppet kl 12-15.

Plats: Hembydsgården Pilhamn.

Rådmansö Hembygdsförening

Dräktmingel, visning av dräkter vid Sladdstycket/Kapellskär kl 13. Museet är öppet.

Sollentuna Hembygdsförening

Drick dig frisk! Kl 20-21 är det fullmåne och trefaldighetsafton. Vi besöker offerkällan vid Landsnora kvarn för att dricka källvattnet. Musik i moll spelas på fiol och nyckelharpa. Ta med egen mugg, ej plast.

Vi möts i kvarnen. Landsnoravägen 80, Sollentuna.

5 juni

Sollentuna Hembygdsförening

Spelmansstämma på Hersby hembydsgård kl 15-22.

Spelmän från när och fjärran spelar. Dans på logen. Kaffeservering med hembakat.

6 juni

Blidö Sockens Hembygdsförening

Nationaldagsfirande kl 12 vid Båtsmanstorpet. Danslaget Aurora kommer att visa sina färdigheter.

Boo Hembygdsförening

Nationaldagsfirande vid hembydsgården kl 9-15. Flagghissning, sång kaffeservering. Öppna hus och arkiv.

Enhörna Hembygdsförening

Nationaldagsfirande kl 16, museet är öppet från kl 12 med fasta och tillfälliga utställningar, café, försäljning, ett

Växtmarknad på Ingarö. Foto: Ulla Skansén.

bevarat klassrum, fotosal och mycket mera.

Frötuna Hembygdsförening St Olofs Gille

Sveriges nationaldag firas vid Sjöstugan kl 13-15

Talare: Moa Bodin, underhållning av Frötunakören under ledning av Christina Wermelin Elgbro samt Spillkråkorna under ledning av Per Zethelius. Kaffeservering, lotteri och öppning av ny utställning "kafferepet".

Lohärads Hembygdsförening

Nationaldagen firas tillsammans med församlingen. Inledning i kyrkan kl 18 därefter går vi med spelmän och flagga till Prästgården.

Stockholms-Näs Hembygdsförening

Nationaldagen firas kl 11-15. Ett samarbete med kommunen som har många roliga aktiviteter för barn och vuxna i och runtomkring Hembydsgården i Kungsängen. Bland annat pyssel för barn, barnteater, funkisfestival, kulturskola, kvartett under ledning av Amanda Gihsel, kör, folkdans, högtidstal och gemensam sång.

Sällskapet Amorina, Stocksund.

Nationaldagsfirande i Cedergrenska parken kl 16. Konsert av Danderyds blåsorkester. Tag gärna med picknickkorg, filt eller stol.

Upplands Väsby Hembygdsförening

Fira Nationaldagen på Hembydsgården. Samarrangemang med Upplands Väsby kommun.

11 juni

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

Berättelsen om när två flygplan (J29 "flygande tunnan") krockade över Värmdö okt 1956, kl 14-16. I år besöker vi nedslagsplatsen vid Norrnäs. Samling kl 13.30 med egna bilar på parkeringen vid Värmdö kyrka för samäkning vidare till Norrnäs. Därifrån en promenad på ca 1/2 km till nedslagsplatsen. Bra skor för naturvandring behövs. Kostnad: 30 kr/person för medlem och 50 kr/person för icke medlem, betalas med swish eller kontant. Årsboken med berättelsen om olyckan finns till försäljning.

15 juni

Blidö Sockens Hembygdsförening.

Guidad tur på hembydsgården kl 13-ca 17. I guidningen ingår guidning i Båtsmanstorpet från 1730-talet, Fähuset med utställning av gamla jordbruksredskap, Silversmedens hus med Yngve Bergers silversmedja och hans installation "Fantasins Farkoster" samt Bagarstugan med tunnbrödsbakning. Pris 350 kronor per person och då

ingår en enklare lunch samt kaffe med dopp.

Anmälningar görs till:
infobshf@gmail.com.

Läs mer på www.hembygd.se/blido

21 juni

Boo Hembygdsförening

Kvällspromenad till Krokträskan kl 18. Njut av en skön midsommarkväll i en trolsk miljö. Samling vid hembygdsgården. Medtag kvällsfika.

23 juni

Husarö Lotsmuseum och Hembygdsförening

Midsommarfest kl 15 på Husarö fotbollsplan med dans och lekar.

Norra Järva Hembygdsförening

Midsommarfirande i Akalla by kl 12-16. På Café Järva, i hembygdsgården, byggd på 1770-talet, kan du avnjuta kaffe/te och gott hembakat fikabröd. Firandet i byn börjar på förmiddagen när man klär stängen. Klockan 12 reses midsommarstången och dansen börjar.

Sollentuna Hembygdsförening

Midsommar på Hersby Hembygds- gård. Kl 12 öppnar vi med klockringning och alla klär midsommarstången som sedan reses kl 13. Hersby Spelmän spelar till dans kring stängen. Folkdanssuppvisning, kämpalekar, dans och musik, fiskdamm, lotteri, och vår gamla handelsbod är öppen. Klockan 16.30 är det avslutning. Grindslant 40 kr till gårdens underhåll.

Söderbykarls Fornminnes- och Hembygdsförening

Midsommar på Erikskulle kl 10-13 tillsammans med Söderbykarls IF. Traditionellt midsommarfirande med dans och lekar runt midsommarstången till levande musik. Stängen reses klockan 11. Kaffeservering och lotterier. 23 juni, Vaddö Hembygdsförening. Midsommarfirande på Kista Hembygds- gård kl 13-16. Firandet bjuder på spelansglädje, dans, lek och lotterier. Vi har också besök av hästar som barnen kan rida på.

*Danslaget Aurora vid Båtsmanstorpet, Blidö sockens hembygdsförening.
Foto: Lars Jacobsson.*

Össeby Hembygdsförening

Midsommarfirande kl 11-14, vid Kvarnstugan och kvarnen i Brottby. Jerres spelar midsommarhits. Servering. Stångresningen börjar kl 12, därefter dans kring stängen, tipsrunda och lotterier.

24 juni

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

Midsommargudstjänst på tunet vid kyrkan kl 13. Alla är välkomna och efter gudstjänsten har föreningen öppet i museet i kyrkstallet. Kyrkan bjuder på kaffe/te.

25 juni

Lohärads Hembygdsförening

Traditionsenlig midsommardagsgudstjänst i Loskälva kl 15, i trädgården om vädret tillåter.

Rådmansö Hembygdsförening

Friluftsgudstjänst vid Sladdstycket/Kapellskär kl 14.

Salems Hembygdsförening

Öppet hus i Villa Skönvik kl 13-15. Söndagscafé vid örtagården. Adress Rönningevägen 7 i Rönninge med handikapparkering vid huset.

28 juni

Fasterna Hembygdsförening

Invgång av sommarutställningen "Folketro – Trolldom, magi, skrock och sägner" kl 18. Utställningen vill visa hur nära dåtidens människor var knutna till en magisk Vi har valt att i första

hand fokusera på nedskrivna sägner och händelser från den egna bygden.

1 juli

Blidö Sockens Hembygdsförening

Båtsmanstorpet, kryddträdgården kl 11-14. Birgitta Angeberg-Edlund visar olika växter i trädgårdslandet samt pratar om kryddträdgården med läke- växter, kryddor, tesorter.

Rådmansö Hembygdsförening

Rådmansödagen kl 10. Försäljning av nystekt strömming.

Lohärads Hembygdsförening

Lohäradsdagen i Loskälva kl 10-14. Loppmarknad på skullen och utställning av lapptäcken i mangårdsbyggnaden. Det serveras kaffe med hembakt bröd i trädgården. Även 2 juli.

Föreningen Skärgårdsmuseet, Stavnäs

Invgång av årets nya utställningar kl 12-16. Guidning kl 12.30. Matservering i Bageriet som ligger 100 m från museet. Badplats finns tio minuters promenad från museet. Buss från Slussen eller egen bil, väg 222.

2 juli

Lohärads Hembygdsförening

Veteranmopedrally, ett arrangemang tillsammans med Victoriaklubben, Bygdegårdsföreningen och Idrottsföreningen. Samling vid Bygdegården kl 10. Start kl 11.

Vaddö Hembygdsförening

Guidad visning av Kista gård kl 13- ▶

16. Kista gård har gamla anor och kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer. På gården finns 21 byggnader och ett gravfält med 54 gravar från århundradena före kristen tid. Öppet också Öppet också 9, 16, 23, 30 juli samt 6 augusti.

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

har söndagsöppet på museet kl 12-15. Aktiviteter i museibyggnaderna och på tunet. Renovering av gamla fönster visas av Ture Ulltin på tunet. Ta gärna med och visa upp egna fönster i behov av renovering. Kaffe/te finns till försäljning. Öppet också 9 juli. 3 juli, Frötuna Hembygdسفörening St Olofs Gille. Öppet hus med kaffeservering, kl 18-20.

3 juli

Söderbykarls Fornminnes- och hembygdسفörening

Årets Sommarfest på Eriksskulle kl 11-15. I år är det 50 år sedan ABBA var på Eriksskulle, så vi kommer ha ABBA-musik, men också buskspel med Sven Fredriksson på dragspel. Veterantraktorklubben från Norrtälje kommer i år med olika fordon. Det blir marknad, kaffeservering, loppis och lokala produkter i lanthandeln.

8 juli

Blidö Sockens Hembygdسفörening

Tova och spinna kl 11-14 med ull från Blidös egna får. Ewa Broberg med

flera visar hur du gör dina egna grytlappar, underlägg, ull-ägg eller något annat mysigt. Bertil Karlssons Roslagsfår övervakar det hela. Konstnären John Waldolf ställer ut sin träkonst i Silversmedens hus.

9 juli

Upplands Väsby Hembygdسفörening

Allsång på tunet kl 13-15. Birgitta Söderström och Birgitta Ritzén. Kaffeservering.

10 juli

Frötuna Hembygdسفörening St Olofs Gille

Öppet hus med kaffeservering, kl 18-20.

13 juli

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening.

Kvällsgudstjänst utomhus med musik på tunet på kl 18-19. Föreningen bjuder på kaffe/te och tårta.

15 juli

Boo Hembygdسفörening

Vandring i Risets Villastad kl 10. Samling vid busshållplats Risetvägen (buss 421). Vandringen börjar när buss från Orminge anlänt. Medtag matsäck.

Husarö Lotsmuseum och Hembygdسفörening

har teaterföreställning. På eftermiddagen framför scenkonstgruppen "Leka

med elden" en komedi av August Strindberg, på fotbollsplanen, fri entré. Arrangemanget genomförs med stöd av Kultur- och fritidsnämnden i Österåkers kommun.

Lohärads Hembygdسفörening

Föreläsning och bildvisning kl 15 i Prästgården. Med Mathilda Peterson, barnbarn till Sven Erik Peterson i Lotten, om arkeologi och runstenar i Uppland och Roslagen. Föreläsningen bygger på Mathildas forskning i arkeologi. Kaffe serveras.

Blidö Sockens Hembygdسفörening.

Blidö konstrunda kl 12-17. Samlingsutställning av Blidökonstnärer vid Oxhalsö. Rolf Nilsson visar roddsumpen Beda. Du kan boka en rodd- och/eller segeltur med Beda. Järfälla spelmän med vänner och inbjudna underhåller. Även 16 juli.

16 juli

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

Barnlekar för hela familjen kl 12-15. Ta med barn och barnbarn och kom och lek gammaldags lekar med oss. Vi håller till på museitunet. Kaffe/te och dricka till barnen finns till försäljning. Vid regn är vi i Grindstugan.

17 juli

Frötuna Hembygdسفörening St Olofs Gille

Öppet hus med kaffeservering, kl 18-20.

19 juli

Blidö Sockens Hembygdسفörening.

Slätterdag kl 10-15. Välkommen att delta i vår slätter vid hembygdsgården. Ta med räfsa och högaffel om du har det och var med i arbetet. När slättern och hässjningen är avklarade samlar vi ihop oss till en egen medtagen silllunch. Vid dåligt väder kan dag och tid ändras.

Väddö Hembygdسفörening

Krogarhagen i Gamla Grisslehamn,

"Slå ut", musik- och dansprogram i Värby-Fittja hembygdسفörening med Nora Roll, Eva Perbrand Magnusson och Elin Magnusson. Foto: Olle Magnusson.

kl 18-19.00. Hembygdsföreningen berättar om den officiella postvägen från Stockholm via Gamla Grisslehamn över till Eckerö på Åland. Här finns också möjlighet att se platsen där Stockholms läns museum tillsammans med Hembygdsföreningen gjorde en utgrävning 2002/2003. Man kan även gå upp på Kasberget och förutom utsikten titta på vårdkasen som var ett forntida system att varna befolkningen från fientliga angrepp.

22 juli

Blidö Sockens Hembygdsförening

Bin och honung kl 11-14. Conny Jansson och Gideon Önnestam berättar om pollinering, arbetet med bin och honung. Kom och se hur en bikupa fungerar.

Föreningen Skärgårdsmuseet, Stavsås

Skärgårdsdag med många olika aktiviteter, laga nät, mattvätt, försäljning av böcker, tavlor och andra föremål. Museet är öppet kl 12-16. Guidning kl 14.

Söderbykarls Fornminnes- och Hembygdsförening

Viksbåtens dag kl 11-15. På Eriksskulle finns resterna av ett ledungsskepp från 1000-talet. Välkommen till föredrag om båten, sjöfart på vikingatiden och hur repliker av båten varit runt på resor och visat båtens förmågor. Fil dr Gunnilla Larsson, marinarkeolog, berättar vid båten. Lennart Widerberg visar bilder och berättar om sina expeditioner med repliker av Viksbåten.

23 juli

Enhörna Hembygdsförening

Kafferep kl 12-16.

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

har söndagsöppet på museet kl 12-15. Aktiviteter i museibyggnaderna och på tunet. Roy Engström guidar kl 13-14 bland föreningens föremål i kyrkstallet. Övriga byggnader är öppna. Kaffe/te finns till försäljning.

Värmdö skeppslag visar gamla traktorer. Foto: Gabriele Prenzlau-Enander.

24 juli

Frötuna Hembygdsförening St Olofs Gille

Öppet hus med kaffeservering, kl 18-20.

29 juli

Blidö Sockens Hembygdsförening

Om sjöfåglar kl 11-14. Vi visar ejderbon, gistgård och gamla redskap. Kerstin Lind berättar om våra sjöfåglar. 29 juli, Husarö Lotsmuseum och Hembygdsförening. Husarödagen kl 11-17. Marknad, lotsrodd och Husarömar.

30 juli

Ingarö Hembygdsförening

Ingarödagen kl 11-15. Försäljning av hembakat, hantverk och konst. Lotterier med vinster från lokala företagare, hantverkare och konstnärer. Försäljning av kaffe, korv och våfflor. Ta med ett bord och sälj dina loppisprylar. Kostnad för att sälja är 100 kronor och gratis för medlemmar. Plats: Hembygdsgården Pilhamn.

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

har söndagsöppet på museet kl 12-15. Aktiviteter i museibyggnaderna och på

tunet. Roy Engström guidar kl 13-14 bland föreningens föremål i kyrkstallet. Övriga byggnader är öppna. Kaffe/te finns till försäljning.

Salems Hembygdsförening

Öppet hus i Villa Skönvik kl 13-15. Söndagscafé vid ortagården. Adress Rönningevägen 7 i Rönninge med handikapparkering vid huset.

Össeby Hembygdsförening

Söndagsöppet vid Kvarnstugan och kvarnen i Brottbys kl 12-15. Servering och visning av hembygdsgården.

31 juli

Frötuna Hembygdsförening St Olofs Gille

Öppet hus med kaffeservering, kl 18-20.

2 augusti

Enhörna Hembygdsförening

Utomhusbio kl 21.

5 augusti

Blidö Sockens Hembygdsförening

Silversmeden Yngve Bergers dag kl 12-16. Stipendiater från Yngve Bergers minnesfond ställer ut sina alster. ►

Utställningen om Yngve Berger finns också på plats.

Boo Hembygdsförening

Hembygdens dag kl 11-15. Växtfärgning, kaffe, öppna hus och arkiv.

6 augusti

Föreningen Skärgårdsmuseet, Stavnäs

Friluftsgudstjänst, vid regn blir det inomhus. Kaffe bjuds det på.

Rådmansö Hembygdsförening

Hembygdsgdagen kl 12-15. Välkomna till Sladdstycket /Kapellskär, silllunch serveras, försäljning av produkter från orten. Lotterier och visning av museet.

Söderbykarls Fornminnes- och Hembygdsförening

Kyrksöndag kl 11-15. Östra Roslagens församling har utomhusgudstjänst med kyrkkaffe.

Turinge-Taxinge Hembygdsförening.

Öppet museum kl 14.

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

har söndagsöppet på museet kl 12-15. Aktiviteter i museibyggnaderna och på tunet. Dans på tunet för alla åldrar intill museet. Föreningen Värmdö Seniordansare visar traditionella danser och bjuder även in besökarna att prova på. Dansen börjar kl 13. Alla (även barn) är välkomna. Kaffe/te finns till försäljning.

12 augusti

Tyresö Hembygdsförening

Slätter vid Ahlstorps båtsmanstorp kl 10-15. Kom gärna i tidsenliga kläder, men framförallt arbetsklädd. Har du aldrig slagit en äng förut får du här en lektion i hur man hanterar en lie. Handskar och redskap finns att låna. Alla som hjälper till bjuds på saft/fika och bullar. Det bli också folksägnar, sång och berättarstunder. Båtsmanstorp持 holder öppet under dagen och du är välkommen in. Par-

kering vid Alby friluftsgård därefter ca 800 m markerad promenad. Buss 813 från Gullmarsplan till ändhållplats Nyfors. Promenad Ahlstorp. Arrangörer: Tyresö kommun, Tyresö Naturskyddsförening, Tyresö Hembygdsförening.

13 augusti

Adelsö hembygdsdag

Hembygdsgdag kl 11-13 vid Uppgårdens på Adelsö. Årets tema är "Kurön", som är en ö strax intill, där Frälsningsarmén har haft behandlingshem i många år. Det är numera nedlagt och hembygdslaget har fått ta del av deras samlingar. Det kommer även att finnas lokalproducerade förnödenheter såsom honung, grönsaker, tunnbröd och hantverk.

Salems Hembygdsförening

Vällingedagen kl 11. Gudstjänst i Vällinge kapell därefter kaffe på slottet med information om verksamheten nu och förr i tiden. Avslutning med en rundvandring i området. Samarbeta med Salems församling, Hemvärnet och hembygdsföreningen.

Stockholms-Näs Hembygdsförening

Återbruksdag, start kl 11. Loppis, tips på billig mat, hur du kan ta hand om dina kläder, lappa, laga, så gjorde man förr. Medlemmar i hembygdsföreningen får ha loppisbord gratis, annars

50 kr (ta med egna bord). Anmälan om loppisbord senast 10 augusti till: stockholms-nas_hembygdsforeningen@hotmail.com

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening.

Öppna hus på tunet kl 12-15. Välkomna till föreningen och följ med oss in i våra olika byggnader på tunet. Det största är kyrkstallet som är mer än 150 år gammalt. Intill finns magasinet och prostadasset med flera fjölar, lidret och våra gamla båtar. På höjden vid klockstapeln står Grindstugan, som tidigare varit Grindstuga till Norrnäs gård. Kaffe/te finns till försäljning.

Upplands Väsby Hembygdsförening

Hembygdsgårdens dag kl 13-15. Kafeservering.

20 augusti

Turinge-Taxinge Hembygdsförening

Hembygdsgdag kl 12-16. Spelmansstämma, skördemarknad och hantverkarmarknad. Loppis, korv och fikaförsäljning. Hantverkare och samlare är välkomna att anmäla intresse och boka marknadsplats.

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

har söndagsöppet på museet kl 12-15. Aktiviteter i museibyggnaderna och på

Hässjor vid Ahlstorp. Foto: Tyresö hembygdsförening.

tunet. "Workshop" för barn i Grindstugan. Kl 13 börjar Tant Asta läsa sagan om flickan Helga som levde här för länge sedan. Efteråt tillverkar vi egna dockor och bollar. Kaffe/te och dricka till barnen finns till försäljning.

26 augusti

Salems Hembygdsförening

Salemsdagen kl 12-16. Kaffeservering vid Villa Skönvik. Adress Rönningevägen 7 i Rönninge med handikapparkering vid huset. Även 27 augusti.

27 augusti

Enhörna Hembygdsförening

Marknad kl 12-16, i samarbete med bygdegården som har Loppis och kyrkan.

Värmdö Skeppslags

Fornminnesförening

Motordag på tunet kl 15-18. Gamla traktorer, bilar och motorcyklar samlas på tunet. Kaffe och varmkorv finns till försäljning. Avslutningsvis kör alla ekipage i defileringsparad.

Össeby Hembygdsförening

Söndagsöppet vid Kvarnstugan och kvarnen i Brottbys kl 12-15. Servering och visning av hembygdsgården. Tanasg Pipe Band underhåller på den skotska högländspipan kl 13.

30 augusti

Salems Hembygdsförening

Botvidsvandring kl 16. Samling vid Salems kyrka med Botvidsvandring till Botvids källa vid Bornsjön där en scen ur Botvidslegenden spelas. Kaffeservering efteråt i närbelägna Nedre Söderby.

2 september

Söderbykarls Fornminnes- och Hembygdsförening

En heldag med textilhistoria, dräkter och nyskapande. Kom i byggedräkt, festblåsa eller din vanliga stass. Vi välkomnar också er som vill visa egna alster, sälja och byta varor med anknyt-

ning till klädedräkter. Det blir föredrag och diskussioner utöver Eriksskullens vanliga attraktioner inklusive fika med hembakt.

3 september

Frötuna Hembygdsförening St Olofs Gille

Frötunadagen kl 11-14.30. Gudtjänst med Frötunakören, försäljning av kaffe med hembakt, korv hantverk, lotteri. Underhållning av Lotuna spelmannslag. Parkering vid kyrkan.

Värmdö Skeppslags

Fornminnesförening

Vandring från kyrkskolan till gamla affären Gabrielsdal kl 14-16. Parkera vid Värmdö kyrkskola. Information längs vägen om kyrkskolan, prästgården, kyrkan och gamla Ängsvik. Vandringen avslutas vid före detta gamla affären Gabrielsdal där vi eventuellt kan besöka den gamla butiklokalen. Ciceron är Elsa Nyberg. Kostnad: 30 kr/person för medlem och 50 kr/person för icke medlem. Betalas på plats.

9 september

Salems Hembygdsförening

Öppet hus på Lundby kl 11-15. Kulturarvsdagen med tema "Levande kulturarv".

10 september

Enhörna Hembygdsförening

Mopedrally med samling kl 10. Museet håller öppet och start samt avslutning är vid museet.

Föreningen Skärgårdsmuseet, Stavsnäs

Kulturarvsdag "Levande kulturarv"

Knattemara på Husarö.
Foto: Ann Stieberth.

kl 12-16. Guidning av museet kl 14. Matservering i Bageriet som ligger 100 m från museet. Det går även att bada om man passerar museet och promenerar ca 10 min. Buss från Slussen eller egen bil, väg 222 och följ vägskyltarna.

Vårby-Fittja hembygdsförening

Kulturarvsdagen med Konstbyken "Fuskvätt" kl 12-16 vid Hagalunds Tvätterimuseum. Masmovägen 20-22 i Vårby. T-bana och Buss till Masmo. Öppet i Tvätterimuseet med fika och konst i trädgården. Eld under grytorna och sköljning från klappbryggan i Albysjön. Tolv konstnärer ställer ut i trädgården. Musik- och dansprogram. Knyppling i Röda stugan. Mer info på www.tvatterimuseet.se

17-24 september

Essingeöarnas Hembygdsförening

Essingedagarna hålls tillsammans med flera andra lokala partners. Dagarna kommer att fyllas av varierande program såsom parkfest, loppmarknad, skördemarknad, fotoutställning, konstvisning, föredrag, guidade vandringar på Essingeöarna mm. För aktuellt dagsprogram:

www.essingedagarna.se

18 september

Tyresö Hembygdsförening

Öppet hus på Ahlstorp som ligger i Alby naturreservat, kl 11-14. Servering av äppelkaka med vaniljsås, kaffe och korvgrillning. Ahlstorp är ett av Stockholmstraktens bäst bevarade båtsmanstorpssmiljö med uthuset intakt. Torpet ägs av Tyresö kommun men Tyresö Hembygdsförening förvaltar det. Buss 813 från Gullmarsplan till ändhållplats Nyfors. Promenad till Ahlstorp. Parkering vid Alby friluftsgård därifrån promenad c:a 800 meter.

30 september

Frötuna Hembygdsförening St Olofs Gille

Kom och grädda en egen kolbulle, kl 14-16.

Långholmens fängelseverktyg får liv

Högalids Hembygdsförening har lokaler i Ekermanska malmgården i Tantolunden på Södermalm i Stockholm. Snart fyller föreningen 50 år och vi vill öppna upp huset för besökare igen. Men det finns ett problem. Huset är fullt av gamla föremål utan dokumentation. Nu arbetar vi med att kartlägga dem.

TEXT: STELLA FARE FOTO TOMAS LINDVALL, HÖGALIDS HEMBYGDSFÖRENING

"I början av 1980-talet tror vi att föremålen som fångarna använde i sina verkstäder och i sina celler kom till Ekermanska malmgården och Högalids hembygdsförening. Hur de hamnade hos oss är det ingen som vet."

På malmgårdens övervåning finns ett helt rum fullt av gamla verktyg. Enligt muntliga källor och en handskriven affisch vi hittat är det verktyg som donerats till vår förening från Långholmens fängelse.

Fängelset lades ner på 1970-talet och det tog närmare tio år innan beslut var fattat om vad som skulle hända med Långholmen, "den gröna ön". Många från vår förening var aktiva i en arbetsgrupp, Långholmsgruppen, för att bevara de mindre byggnaderna och miljön. Tack vare gruppen och enskilda kulturpersonligheter som Nils-Erik Landell och Fredrik von Feilitzen beslöt staden att Långholmen skulle bevaras för kultur och rekreation. Det gamla spinnhuset, kronohäktet, centralvakten, fasta paviljongen och flera andra mindre byggnader sparades men det enorma centralfängelset med sina 500 celler revs 1982. I dag finns hotell, vandrarhem, restaurang, folkhögskola med mera i de kvarvarande byggnaderna.

I början av 1980-talet tror vi att föremålen som fångarna använde i sina verkstäder och i sina celler kom till Ekermanska malmgården och Högalids hembygdsförening. Hur de hamnade hos oss är det ingen som vet. Inga protokoll har några noteringar om när de 114 föremålen donerades till oss. Min hypotes är att när rivningen av Centralfängelset ägde rum blev det klart för någon som var medlem i föreningen och aktiv i Långholmsgruppen att dessa unika föremål skulle hamna på tippen om de inte hittade ett nytt hem. Sagt och gjort – de transporterades till malmgården och hamnade på övervåningen. Rummet döptes till fängelsemuseet.

Våren 2022 höll Stockholms läns hembygdsförbund en kurs i hur

hembygdsföreningar kan digitalisera sina samlingar och hur man med enkla medel kan skapa kvalitetsbilder för publicering. Jag deltog och fick med mig många bra och handfasta tips. Vi var fyra personer ur styrelsen som satte i gång att dokumentera. Allt som behövdes var ett bord, en lampa, en svart och grå filt och en digitalkamera. Vår webbansvarige Tomas Lindvall fotade och vi andra stod för handräckningen. Piamaria Hallgren som tidigare varit antikvarie

på Stockholms Stadsmuseum kunde identifiera alla verktygen, det var inte så lätt. Hon såg dessutom till att märka alla fotografier med ett nummer. Två bilder togs av varje föremål, en med och en utan nummer. Ett register upprättades. Nu ska föremålen upp på väggarna, få skyltar och sedan kan vi visa dem igen. Förhoppningsvis kan vi ge en fylligare bild av vilka hantverk fångarna sysslade med och hur vardagen kunde se ut för dömd brottsling på Långholmens centralfängelse. ♦

Hyvel och hammare som använts i Långholmens fängelseverkstad.

Vattenkvarnen vid Åkeshovs slott

Bromma parkförvaltning har röjt fram en mycket intressant ruin nära Åkeshovs slott. Det är en tullkvarn/vattenkvarn. Vattenrännan intill kvarnen är byggd i sten liksom grunden till den gamla kvarnen som lär ha rivits 1921.

TEXT OCH FOTO: NILS RINGSTEDT, FORNMINNESANSVARIG I BROMMA HEMBYGDSFÖRENING

Grunden visar att kvarnen har haft två rum. Kvarnen nämndes redan 1776 och drevs till omkring år 1900.

Då hade vattenflödet från närbelägna sjön Judarn avtagit. Nära Judarn finns spår av en dammvall från den tid då sjön hade mycket högre vattennivå än idag, då den sänkts genom avtappning.

Bild, föregående sida: Den gamla kvarnstugan vid Åkeshov.

Bild, ovan: Rester av kvarnens vattenränna har frilagts.

Den fint stensatta delen av rännan är ungefär 35 meter lång medan hela kvarnrännan är cirka 250 meter lång. Rännan är ungefär en meter bred.

Vattnet sänktes under 1800-talet några gånger i sjön. Första gången var 1863. År 1896 grävdes ett västligt utlopp från Judarn till Mälaren vid Ängby-badet. Då avtog flödet rejält i riktning vattenkvarnen. Därmed förhindrades användning av kvarnen. Det finns uppgift om att det även skall ha funnits en såg i kvarnrännan som utvidgar sig till en damm som delvis var stensatt. I området finns på olika ställen fyra kvarnstenar, vilket tyder på kvarnverksamhet.

När träd och sly avlägsnats intill rännan framkom grunden av den gamla kvarnen. Den är ungefär 14 meter lång och 4,5 meter bred. Intill ligger fortfarande den röda kvarnstugan med en halv kvarnsten som trappa vid ingången. Vid genomgång av husförhörlängder fann jag att kvarnstugan nämns i längden för 1807-1810. I husförhörlängd 1810 nämns bland annat drängen Mats Ersson med familj och statdrängen Jon Holmberg med familj. Runt sekelskiftet 1900 bodde en person Dalström i kvarnstugan.

Enligt Bebyggelseregistret är nuvarande kvarnstuga byggd i början av 1800-talet – enligt andra uppgifter på 1700-talet. Kanske det har funnits en tidigare stuga på platsen? På kartor från 1818 och 1829 kan stugan

urskiljas.

Nära stugan finns ytterligare ett hus där smeden i området bodde. Det huset är dock byggt senare på 1800-talet. Spår finns kvar av den gamla smedjan som jag mätt upp till 12 meters längd.

Ytterligare en intressant lämning påträffade jag för många år sedan nära kvarnstugan. Det är en ristning ovanpå ett stort stenblock med flat yta. Ristningen föreställer ett manshuvud, 33 cm i längd och 32 cm brett med djup 0,5 mm. Blocket är 2 x 1,4 meter stort. Någon gång i förfluten tid har antagligen boende i någon av stugorna utfört ristningen. Efter min anmälan till länsstyrelsen har ristningen fått nr Stockholm 1028 i Fornsök. Alla nämnda objekt är rester från den tid då Åkeshovs slott hade fungerande smedja och tullkvarn.

Söndagen den 9 oktober 2022 invigdes en ny kulturminnesskylt i Åkeshovs slottspark bekostad av Bromma hembygdsförening och Bromma stadsdelsförvaltning. För vandrande i området innehåller skylten värdefull information om de bevarade lämningarna.

I samarbete med stadsdelsförvaltningen tar hembygdsföreningen fram kulturminnesskyltar för intressanta lämningar i Bromma. Föreningen har medverkat med finansiering och uppsättning av totalt 17 skyltar i Bromma. Fler planeras under kommande år. ♦

Notiser

Text: Ann Pettersson (AP),
Ingrid Jacobsson (IJ)
Brittmarie Urve (BMU)

Luddes stuga flyttas

Nynäshamns hembygdsförening ska flytta den gamla fiskarstugan kallad Luddes stuga. Flytten beror dels på att stugan ligger för nära en väg med livlig biltrafik där den skymmer sikten, dels på att salt och grus stänker upp från vägen och fräter på stockarna.

En flytt av huset har varit aktuell flera gånger tidigare, men det är ett svårt och kostsamt arbete. Nu har dock föreningen fått 1,4 miljoner kronor från familjen Ax:son Johnsons stiftelse. Familjen Johnson har intressen i bygden, de är stora markägare och ägde förr marken vid hembygdsgården.

Luddes stuga ligger för nära vägen och måste flyttas. Foto: Roger Hellström.

Hembygdsföreningen har gjort en antikvarisk undersökning av stugan så man vet vad som behöver åtgärdas. Allt arbete ska givetvis ske i samarbete med byggnadssakkunniga.

Luddes stuga heter egentligen Torpet Sand, och var ett fiskartorp under Nynäs gods. Den byggdes efter

rysshärjningarna 1719 och fram till 1830 bodde fiskarfamiljer i torpet. Sedan blev det bostad för fattighjon och änkor. Den siste som bodde i torpet hette Ludvig Samuelsson, kallad Ludd. Han bodde där till sin död 1935, och efter honom har stugan fått sitt namn. /IJ

Vår nyaste medlem – Lidingö Hembygdsförening

Lidingö Hembygdsförening bildades 1931 och är med sina ca 2000 medlemmar en av de största hembygdsföreningarna i Sverige. Föreningen är en sammanslutning av vänner till Lidingö, dess minnen och traditio-

ner, dess natur och kultur, med syfte att öka kunskapen om och stärka sammanhållningen kring hembygden. Föreningen vill särskilt arbeta för att öns kultur- och naturhistoriska minnen vårdas och bevaras och de vill

även att ungdomen upptäcker glädjen och fördelen med en aktiv hembygdsförening.

Vi är glada att hälsa föreningen välkommen till hembygdsgemenskapen! Läs mer på lidingohembygd.se /AP

Riksförbundets nya podcast

Sveriges Hembygdsläroförbund har startat en podd (podcast). Den handlar om vårt kulturarv och finns i sex inspelade avsnitt. Programledare är Ninos Josef, kulturskonsult.

Podden heter "Resten är historia..." och finns att lyssna på Spotify, Apple Podcast eller Google Podcast. Gäster i poddavsnittet är Eric Fugeläng, Riksantikvarieämbetet, Christina Gamstorp, Judiska museet, Corneli-

us Holtorf, Lunds universitet, Karin Stenson, Svenska UNESCO-rådet, Mattias Legné, Uppsala universitet samt Nina Edström, och Monica Pourshahidi, Mångkulturellt centrum.

Samtalsämnena kretsar kring vårt kulturarv, varför det är viktigt, hur det påverkar vår känsla av identitet och tillhörighet och vilka kulturarv som får synas och ta plats /IJ

Historieexperter som har deltagit i poddsamtalen.

1983 togs den här bilden. Foto: Stefan Polbring.

Tävla med bilder från 1983

Stockholms läns museum fyller 40 år i år. Det uppmärksammas bland annat med en insamling av foton från födelseåret 1983 i form av en fototävling som startade 1 mars och pågår till och med 31 juli 2023.

– En viktig del av vår verksamhet är att göra länsinvånarna delaktiga i skapandet av vårt gemensamma kulturarv och därför vill vi fokusera extra på det under vårt jubileumsår, säger Annelie Kurttila, museichef på Stockholms läns museum.

Alla över 16 år kan delta i tävlingen

och varje person kan bidra med max 3 bilder. Fotografierna ska vara tagna 1983, eller åren närmast däromkring, i Stockholms län.

Alla som deltar i tävlingen har chans att vinna fri entré till Fotografiska i ett år. Bilderna som kommer in till tävlingen sparas i Stockholms läns museums bildarkiv och blir en del av vår historia. För att delta i tävlingen och ta del av tävlingsregler gå in här: /bit.ly/stockholmslansmuseum-fototavling1983

/IJ

Länskällan - Lokal historia

Länskällan, lanskallan.se, är en digital plattform som presenterar lokal historia i Stockholms län. Målgruppen är högstadieelever och deras lärare men även allmänheten har mycket att hämta hos Länskällan. Syftet är att pedagogiskt och lättillgängligt väcka nyfikenhet för platsen där vi bor.

Innehållet bygger på arkivmaterial från kommunerna som till exempel fotografier, filmer, register, kartor och annonser. Till varje källmaterial hör en artikel samt övningar, quiz och lärarhandledningar. För närvarande finns två teman, industrialisering och aktivism, fler kommer att läggas till. /IJ

Bilburen demonstration i Täby 1936. Foto: Täby kommunarkiv.

Karl Kadhammar fick Kulturpriset

På årsmötet 22 mars delade Stockholms läns hembygdsförbund ut sitt Kulturpris till Karl Kadhammar. Priset består av 10 000 kronor, plus naturligtvis diplom och blommor.

Karl Kadhammar fick priset för föredömligt och värdefullt bidrag till kulturen i Stockholms län. Genom Instagramkontot

@i_en_forvandlad_stad jämför han Stockholm och stockholmare förr och nu och visar med bilder Stockholms förvandling. Kontot, som har över 46 500 följare, uppdateras flera gånger i veckan, och de bästa bilderna ska nu samlas i en bok, som kommer ut i höst. Boken ska också ges till alla skolbibliotek i Stockholms grundskolor, och den kommer att följas av en dokumentärfilm.

Karl Kadhammar är producent på Sveriges Radio, men cyklar på fritiden runt i staden och letar motiv. De gamla stockholmsbilderna hittar han i olika arkiv.

I motiveringen till priset skriver länsförbundet att Karl Kadhammars bilder "gör att vi ser staden med nya ögon, han får oss att uppmärksamma stadens vardagsliv och vi ser att vi inte är så olika de människor som fanns på platsen före oss. Karl Kadhammars dokumentationer är modern folkbildning av bästa sort!" /IJ

Karl Kadhammar, glad pristagare.

Foto: Ann Pettersson.

Notiser

Stadshuset 100 år

I år fyller Stockholms Stadshus 100 år. Det uppmärksammar Stadsmuseet med en utställning, Vi som byggde Stadshuset, som öppnade 21 januari och pågår till 5 november. Via bilder och filmer kan du följa bygget och lyssna på berättelser från några som var med. Berättelserna spelades in på 1970-talet, när flera av arbetarna ännu levde.

Bland dem som arbetade med Stadshusbygget fanns tegelbärare, snickare, timmermän, skulptörer, stenhuggare, dykare, cementarbetare och hantlangare. Totalt väger husets alla tegelstenar 56 000 ton!

På Stadsmuseet finns också en fotoutställning som kompletterar Stadshusutställningen. Den heter Samtidigt i stadens utkanter, det var områden som i dag räknas till innerstaden. De gamla fotona från 1910- och 20-talen kompletteras med nytagna bilder från samma platser. /AP

Många fantastiska foton finns i Stadsmuseets 100-årsutställning.
Foto: Stadsmuseet.

Nomineringar till Årets hembygdsbok

Varje år delas priset Årets hembygdsbok ut till en bok eller en serie årsböcker som på ett föredömligt sätt levandegör det lokala kulturarvet. Utmärkelsen är instiftad av Sveriges Hembygdsförbund för att synliggöra, stimulera och lyfta statusen på den stora mängd hembygdslitteratur som varje år ges ut inom hembygdsrörelsen. Stockholms läns hembygdsförbund har en jury som går igenom de böcker som nominerats inom Stockholms län och föreslår därefter en bok som förbundet nominerar till den riksomfattande tävlingen.

Priset som Årets hembygdsbok utses av Sveriges Hembygdsförbund i november.

I år har fem böcker nominerats till tävlingen:

Ortnamn i Södertälje stad, Kulturhistoriska föreningen i Södertälje
Mäster och trädgårdskvinnorna, Hässelby Hembygdsförening
Jag minns... sjuttiofem Ekeröbor berättar om människor och händelser, Ekerö-Munsö Hembygdsförening
Vätö Matarv – somriga recept från Roslagens pärla! Vätö Hembygdsförening

Gårdarna runt vägkorsningen

Nyckelby, Älby, Sundby, Nibbla och Prästgården, Ekerö-Munsö Hembygdsförening

Stockholms läns hembygdsförbunds jury består av tre ledamöter som är utsedda för sin akademiska och litterära kompetens och de har även kopplingar till hembygdsrörelsen. Juryn värderar de litterära kvaliteterna i presentation och gestaltning, den folkbildande insatsen och forskningsinsatsen. Priset tilldelas föreningen och består av ett diplom och 10 000 kr. /AP

Årets viktigaste händelse

Den 22 mars höll Stockholms läns hembygdsförbund sitt årsmöte på Etnografiska museet på Djurgården, kl. 15:00 – ca 19:00. 72 ombud från 35 medlemsföreningar och 7 styrelseledamöter deltog i årsmötet. Innan årsmötet talade Claes Brunius från Statens Fastighetsverk om "Våra kulturmiljöer och deras värden i samhället". Ett utmärkt föredrag som berör hembygdsrörelsen i allra högsta grad. Innan årsmötesförhandlingarna började var det en kaffepaus med tillfälle att mingla.

Årsmötesförhandlingarna leddes av Örjan Brinkman, styrelseordförande stiftelsen Vaddö Södertörn. Det gångna årets verksamhet, resultat- och balansräkning och revisorernas berättelse gick igenom och styrelsens ledamöter beviljades ansvarsfrihet för det gångna året.

Enligt valberedningens förslag invaldes två nya styrelsemedlemmar på två år; Mona Elveskog från Enhörna hembygdsförening och Sylvia Andersson från Gälö Gärsar hembygdsförening. Tre ledamöter, August Boj, Brittmarie Urve och Britt Wisth,

lämnade styrelsen.

Inga motioner hade inkommit och oförändrade årsavgifter för anslutna föreningar fastställdes enligt styrelsens förslag. I samband med att årsavgifterna presenterades informerade förbundets konsulent Ann Pettersson om vad föreningarna kan få ta del av för tjänster som medlem i Förbundet. I medlemskapet ingår bland annat hemsida i Hembygdsportalen, Hembygdsförsäkringen och möjlighet till gratis digitaliseringshjälp av A-reco.

Slutligen fastställdes Verksamhetsplan 2023/24 och Budget 2023.

Efter årsmötet delades Länsförbundets kulturpris, diplom och 10 000 kronor, ut till redaktör Karl Kadhammar. Han fick priset för arbetet med Instagramkontot "I en förvandlad stad".

Dessutom delades Hedersdiplom ut till tolv personer från olika föreningar för föredömlig och värdefull insats inom hembygdsrörelsen. De tre avgående styrelseledamöterna avtackades också för sitt arbete i Länsförbundets styrelse./BMU

Samtidsbild söker fler bilder

Samtidsbild är alla stockholmarnas gemensamma fotoalbum på nätet som administreras av Stockholms läns museum. Du kan själv bidra till samlingen genom att gå in här och ladda upp dina bilder: stockholmslansmuseum.se/samlingar/samling-pagar/samtidsbild/

Nu söker man också bilder som inte är från Stockholms innerstad. Stockholms län är Sveriges tredje största landsbygdslän, med ungefär 160 000 invånare utanför tätorterna. Samtidsbild får in mängder av bilder från hela länet men många är från staden. Museet efterlyser nu bilder från glesbygdsområdena i länet. Ta gärna en bild när du är i skärgården, besöker bondgården, hälsar på släkten på landsbygden i länet eller är på utflykt i naturen. /IJ

Skador och eldar

Under 2022 anmäldes 60 skador till Hembygdsförsäkringen med en i dagsläget reserverad skadekostnad på 6,1 miljoner kronor. Den höga skadekostnaden beror i första hand på en anlagd brand som inträffade i december. Förutom den branden har skadeåret varit bra med färre och mindre omfattande skador än genomsnittet de senaste åren.

En brand är förödande för föreningen som drabbas och påverkar också hela grupplösningen – dels möjligheten att få återbäring utbetald, dels premien i långa loppet.

Och apropå bränder – så här års eldas ofta ris och kvistar utomhus. Hembygdsförsäkringen påminner om att kontrollera om och när eldning är tillåten. Avstånd från elden till byggnader och annat brännbart bör vara minst 25 meter för mindre eldar och minst 75 meter för större. Tänk på vindriktningen och ha släckredskap nära. Kontrollera att all glöd är släckt innan platsen lämnas och gör en efterkontroll efter några timmar.

Lär dig förebygga brand på [sakerforeningsgard.se.](https://sakerforeningsgard.se/) /IJ

Det papperslösa samhället?

Inte riktigt. Men nu fixar vi digitala fakturor. Vill du ha nästa försäkringsfaktura i din e-post? Kontakta ditt regionala hembygdsförbund så lägger de in din adress.

Självriskcheck värde 10 500 kronor? Ja, tack!

Gå vår webbkurs om att förebygga brand, vatten och inbrott så belönas ni med just detta. Besök sakerforeningsgard.se >>

Sveriges långa historia. Människor, makt och gudar under 14000 år

Av Jonathan Lindström, Norstedts 2022

Författaren och arkeologen Jonathan Lindström har tidigare skrivit flera uppskattade böcker om forntiden. Sveriges långa historia är hans hittills bästa, en fantastiskt annorlunda berättelse om vår svenska historia från första början.

Det är en "tegelstensroman" på 607 sidor - största delen upptas av en skildring av vår förhistoria på ett annorlunda sätt än vi är vana vid. Jonathan Lindström har ifrån läm-

ningar från olika tidsåldrar fått fram en levande skildring om vad som verkligen hände under vår förhistoria.

Berättelsen börjar i "Isåldern" 12200-9200 före Kristus och slutar med skildringen av "Världen blir modern 1350-2022". På främre och bakre pärmutslaget finns en detaljerad diagramskiss över utvecklingen i Sverige, och boken har fina kartor som tydliggör de historiska processerna.

Boken är faktsäckad och intressant och ger en ny förståelse av vår svenska historia.

Nils Ringstedt

Doktorerna på Drottningholm: Världsarv med medicinhistoria

Av Jan Malmstedt, Fri Tanke, Stockholm 2022. Hagströmerbibliotekets skriftserie nr 25

Journalisten och författaren Jan Malmstedt har en utgivning som spänner över ett stort antal ämnesområden. Ger vi begreppet kulturhistoria en riktigt vid definition kan ändå huvuddelen av hans författarskap beredas plats här. Den rumsliga förankringen är lite lättare att peka ut och står stadigt på var sitt ben på ömse sidor om huvudstaden; Mälardalen och Lidingö.

Med hans senaste bok har världsarvet Drottningholm berikats med en skildring av läkekonstens ställning och utövande vid och omkring det kungliga slottet. Tvivelsutan ett nytt och viktigt kunskapslager som nu tillförs en plats som redan tidigare, ur ett flertal andra aspekter, måste anses ganska väl utforskad.

Till bokens stora förtjänster hör det breda sociala perspektiv som Malmstedt anlägger på läkarnas verksamhet på Drottningholm. Berättelsen hade naturligtvis kunnat göra halt vid de kungliga krämporna men i stället får

vi också ta del av de sjukdomar som drabbade de många människorna som arbetade i detta samhälle i samhället som slottet med omgivningarna utgjorde. Så får vi till exempel följa Greta "et Qwinfolk på några och 30 år" som arbetar på bandfabriken intill slottet och hennes psykiska ohälsa. Behandlingsmetoderna är inte sällan fasansfulla för en nutida läsare men innehåller ibland också åtgärder som ännu idag ordineras. För Gretas del innebar det att hennes nedstämdhet behandlades med "infusion av skabb" där klådan skulle dra de onda ämnena ur kroppen, men också te på johannesört som fortfarande anses verksamt mot lindrig nedstämdhet och oro.

Boken har en ren och snygg layout med ett omfattande bildmaterial som ger tidsfärg åt texten. Jag tycker om de ofta ganska långa och informativa bildtexterna. Dessa bjuder in till en lättsam första kontakt som gör läsaren redo att ta sig an den välskrivna huvudtexten.

Lennart Rosander

” Till bokens stora förtjänster hör det breda sociala perspektiv som Malmstedt anlägger på läkarnas verksamhet på Drottningholm. Berättelsen hade naturligtvis kunnat göra halt vid de kungliga krämporna men i stället får vi också ta del av de sjukdomar som drabbade de många människorna som arbetade i detta samhälle i samhället som slottet med omgivningarna utgjorde.

Fullersta: byn som fick station och blev villastad med apotek, restaurang och systembolag

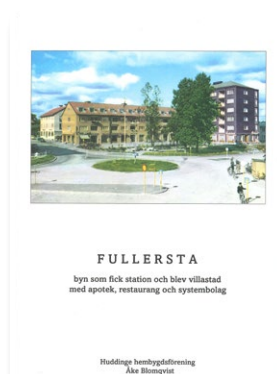
Av: Åke Blomqvist, Huddinge hembygdsförening 2022.

Huddinge kommun är den folkrikaste i länet utanför Stockholms stad, med en hembygdsförening som med imponerande bredd under många år dokumenterat dess historia. Inte minst i ett flertal skrifter har vi fått följa utvecklingen i olika delar av kommunen. Men, som Åke Blomqvist påpekar i sitt förord, Fullersta har saknat en samlad beskrivning trots sitt centrala läge i kommunen. Nu är det här problem rättats till och resultatet har blivit en detaljrik lokalhistorisk berättelse som framför allt tar sikte på den snabba samhällsutvecklingen under 1900-talet.

Med rötterna i Fullersta har Åke Blomqvist den där förankringen i lokalsamhället som borgar för en skild-

ring i direktkontakt med människor och företeelser. Här har hembygdsrörelsen sin styrka och en av sina centrala uppgifter. Boken om Fullersta gör en inte besviken. Områdets historia belyses från en rad utgångspunkter. Den röda tråden är samhällets rumsliga utveckling och expansion men det hindrar inte att vi får stifta bekantskap med enskilda människor och byggnader, men också det lokala näringslivet och olika samhällsfunktioner. Med den här boken har ytterligare ett steg tagits i arbetet att skildra Huddinges lokalhistoria. Ett arbete utan slut eftersom historien hela tiden fylls på när nu blir då.

Lennart Rosander

”

Boken om Fullersta gör en inte besviken. Områdets historia belyses från en rad utgångspunkter. Den röda tråden är samhällets rumsliga utveckling och expansion men det hindrar inte att vi får stifta bekantskap med enskilda människor och byggnader, men också det lokala näringslivet och olika samhällsfunktioner.

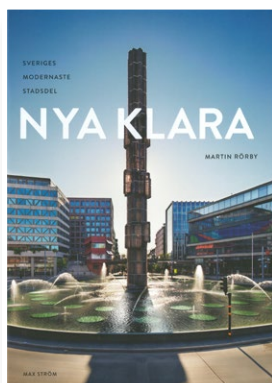
Nya Klara: Sveriges modernaste stadsdel

Av: Martin Rörby, Bokförlaget Max Ström, Stockholm 2022.

Bokens författare är knappast någon doldis i arkitektursammanhang. Väldigt känd genom otaliga tv-inslag om arkitektur och stadsplanering och ett flertal böcker inom dessa ämnesområden. Inom hembygdsförbundet har Martin Rörby gjort insatser som medlem av juryn för byggnadspriset fram till 2014 och samma år belönades han också med förbundets kulturpris. I presentationen (Ledungen 1/2015) när han tilldelats priset framhöll Klas Lundkvist Rörbys insatser som ”modernismens uttolkare och försvarare, inte minst det moderna Stockholm – Hötorgscity och Sergels torg”. Den nu utkomna boken *Nya Klara* är ytterligare ett gott exempel på Rörbys

oförtrutna arbete inom detta fält.

Det är en praktfull blädderbok för soffbordet. Det vackra bildmaterialet spelar huvudrollen vilket är ganska självklart när det handlar om stadsrum och arkitektur. Att låta blicken svepa över de många helsidesbilderna i färg är en ren njutning och överträffar

ibland upplevelserna under en vandring genom de verkliga Klarakvarteren. Anledningen är att många bilder visar gator och byggnader från perspektiv som flanören inte har tillgång till. Därför skall också bokens huvudfotograf, Erik G. Svensson, lyftas fram. Men ett stort antal bilder har också hämtats från andra håll. En genomläsning av bildförteckningen bekräftar ännu en gång vilken ovärderlig bildskatt vi äger genom Stadsmuseets bildsamlingar.

Men texten ska också lyftas fram, även om den layoutmässigt fått underordna sig bilderna, ty Rörby är en god pedagog inte bara i tv-rutan utan också som författare.

Lennart Rosander

6 anledningar att välja Hembygdsförsäkringen

- ✓ Lägre premie än hos andra (enligt nytillkomna föreningar)
Be om offert och jämför själv.
- ✓ Skräddarsydd försäkring och villkor för hembygdsrörelsen. Till exempel extra ersättning för att kunna återställa med tidsenliga metoder och gamla byggmaterial.
- ✓ Skadereglerare och försäkringskansli med mångårig erfarenhet från hembygdsrörelsen.
- ✓ Kostnadsfria webbutbildningar, webinarier, guider och mallar.
Få självriskcheck värde 10 500 kr efter genomförd webbutbildning.
- ✓ 50% i bidrag när ni investerar i larm eller vattenfelsbrytare. 30% rabatt på premien för säkerhetsåtgärder såsom brandlarm och jordfelsbrytare m fl. Möjlighet till självriskreduktion på 50-100%.
- ✓ Ett gott skaderesultatet för grupplösningen kommer alla till del.
Få återbäring på inbetald premie.

Hembygdsförsäkringen | 0200-22 00 55 | forsakring@hembygdsforbundet.se

Grattis Agunnaryd, Sventorp-Forsby och Ljungskileorten

Och många, många fler! Detta är bara några av hembygdsgårdarna som valt att certifiera sig som en Säker föreningsgård. Förutom ökad säkerhet och nya kunskaper så belönas de med en självriskcheck värde 10 500 kronor att använda vid framtida skada. Gå vår webbkurs och ta del av samma belöning. Besök sakerforeningsgard.se